

Општина Тител

Локални акциони план за популациону
политику
2026 – 2028

САДРЖАЈ:

1. УВОД	3
2. МЕТОДОЛОГИЈА	6
3. ГЕОГРАФСКИ И ПРОСТОРНИ ОКВИР	8
4. СОЦИО-ДЕМОГРАФСКИ ПРОФИЛ ОПШТИНЕ	9
5. АНАЛИЗА УПИТНИКА ЗА ИНСТИТУЦИЈЕ	19
6. ПРЕПОРУКЕ И ПРЕДЛОЗИ ИНСТИТУЦИЈА	27
7. SWOT АНАЛИЗА ОПШТИНЕ ТИТЕЛ	30
8. ВИЗИЈА, ЦИЉЕВИ И МЕРЕ	33
9. ДЕТАЉАН ОПИС МЕРА И АКТИВНОСТИ	35
10. АКЦИОНИ ПЛАН ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЛАП-а	38
11. ИНДИКАТОРИ ПРАЋЕЊА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ЛАП-а	40
12. ПРАЋЕЊЕ И ИЗВЕШТАВАЊЕ О СПРОВОЂЕЊУ ЛАП-а	41
13. ЗАКЉУЧАК	42

РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ

Поштоване грађанке и грађани,

Пред нама је Локални акциони план за популациону политику Општине Тител 2026-2028, документ који представља важан корак у настојању да очувамо демографску стабилност и унапредимо квалитет живота у нашој заједници. Суочавамо се са изазовима који погађају већину локалних средина у Србији – смањењем броја становника, старењем популације, одласком младих и ограниченим ресурсима – али истовремено имамо и потенцијале да те трендове ублажимо кроз јасно планирање и одговорну јавну политику.

Израда овог плана потврђује посвећеност Општине Тител да ствара повољније услове за живот, рад, заснивање породица и останак младих. На основу доступних података, резултата консултација са установама, као и анализа које су спроведене за потребе овог документа, јасно је да се суочавамо са сложеним и дубоко укорењеним демографским изазовима. Ипак, исто тако је јасно да наша општина поседује потенцијале који се могу развијати: географски положај, природна богатства, инфраструктурну основу, образовне установе које улажу напоре да прате савремене токове, као и снажан осећај заједништва у нашим насељима.

План јасно дефинише циљеве, мере и активности у наредне три године, са намером да створимо подстицајније окружење за оснивање и развој породица, бољу доступност услуга и више могућности за младе да остану у нашој општини. Иако су демографски изазови дугорочни и не могу се решити једним документом, верујем да ЛАП представља чврсту основу за постепено унапређење услова живота и одрживи развој свих наших насеља.

Желим да истакнем и захвалност Покрајинском секретаријату за социјалну политику, демографију и равноправност полова, који је препознао значај израде овог документа и финансијски подржао његову израду. Та подршка нам је омогућила да темељно и одговорно приступимо процесу, са свешћу да је се ово питање тиче сваке породице, сваког детета и сваког становника наше општине.

Уверен сам да ће ЛАП за период 2026–2028. године бити значајан инструмент у унапређењу демографских показатеља, оснаживању породица и стварању бољих услова за живот у свим насељима Општине Тител. Позивам све грађане, установе и организације да својим предлозима, учешћем и партнерством допринесу да ове мере заиста заживе у пракси. Будућност наше општине зависи од нас самих, од наших одлука и од наше спремности да заједнички градимо стабилнију, виталнију и просперитетнију заједницу.

С поштовањем,

мр Драган Божић
Председник општине Тител

1. УВОД

Локални акциони план за популациону политику Општине Тител за период 2026–2028. представља стратешки документ који дефинише правац деловања локалне самоуправе у области подршке породици, деци и младима. Као инструмент јавних политика на локалном нивоу, ЛАП има задатак да створи јасан, конзистентан и дугорочно одржив оквир за планирање, координацију и спровођење мера усмерених на унапређење демографских кретања и квалитета живота становништва.

Документ полази од начела да су породице темељ развоја сваке локалне заједнице и да се одржив демографски развој може постићи само систематичним планирањем, усаглашеним деловањем институција и улагањем у услове који омогућавају сигурније, стабилније и подстицајније окружење за живот. Због тога ЛАП има двоструку улогу: да представља стратешки основ за деловање локалне самоуправе и да буде практичан документ који конкретним мерама и активностима доприноси побољшању положаја породица са децом и младих људи који планирају заснивање породице.

У изради ЛАП-а примењује се приступ који интегрише релевантне локалне политике и секторске документе, уз поштовање националног и покрајинског правног оквира. Документ се ослања на принципе свеобухватности, међусекторске сарадње и укључивања свих релевантних актера чији рад утиче на положај породица—од образовних и здравствених установа, преко социјалне заштите, до органа управе и организација цивилног друштва. Циљ оваквог приступа је да се обезбеди усаглашено деловање и да се мере популационе политике укључе у свакодневни рад институција и локалних служби.

Посебан значај у изради ЛАП-а имао је процес анализе доступних података, консултација са институцијама и прикупљања увида са терена. Овакав приступ омогућава да се мере формулишу у складу са реалним потребама и могућностима локалне заједнице и да документ буде заснован на чињеницама, а не на претпоставкама. Управо зато ЛАП представља основ за будуће одлучивање, планирање буџета и развијање услуга и програма који ће допринети бољој подршци породицама.

Израда документа реализована је уз финансијску подршку Покрајинског секретаријата за социјалну политику, демографију и равноправност полова, који је препознао значај систематичног унапређења популационе политике на локалном нивоу. Ова подршка омогућила је да се процес израде спроведе у складу са професионалним стандардима, уз примену методологије која обезбеђује прецизност, транспарентност и функционалност документа.

ЛАП 2026–2028. постављен је као документ који треба да омогући континуитет у планирању и координацији мера популационе политике, да ојача институционалне капацитете и да допринесе стварању услова у којима породице у општини Тител могу да живе, раде и развијају се уз подршку локалне заједнице. Основна намера овог документа није само да идентификује изазове, већ и да постави основе за дугорочан, одговоран и структуриран развој, заснован на сарадњи, укључивању грађана и јачању демографских потенцијала општине.

1.2 Стратешки и законски оквир

Израда Локалног акционог плана за популациону политику Општине Тител заснива се на законском и стратешком оквиру Републике Србије и Аутономне Покрајине Војводине, који дефинише надлежности и обавезе локалних самоуправа у области подршке породици, деци и младима.

Основу чине следећи релевантни закони Републике Србије:

- Закон о локалној самоуправи
- Закон о социјалној заштити
- Закон о финансијској подршци породици са децом
- Закон о јавном здрављу
- Закон о основама система образовања и васпитања
- Закон о равноправности жена и мушкараца
- Закон о здравственој заштити

Ови прописи дефинишу надлежности општине у развоју услуга, програма и мера које се односе на подршку родитељству, бригу о деци, јачање здравствене и социјалне заштите, стварање услова за живот младих породица и унапређење укупног демографског окружења.

ЛАП се ослања и на **националне стратешке документе**, укључујући:

- Стратегију подстицања рађања (усвојена 2018. године)
- Национални програм за унапређење сексуалног и репродуктивног здравља
- Стратегију социјалне заштите
- Стратегију за младе
- Стратегију за родну равноправност
- Стратегију образовања у Србији

Ови документи постављају циљеве, правце деловања и мере које подржавају родитељство, унапређују здравствену и образовну подршку деци и младима, јачају положај жена и омогућавају усклађивање рада и родитељства.

У Аутономној Покрајини Војводини, политика у области демографије, социјалне политике и равноправности полова развијена је кроз релевантне програмске и стратешке документе, међу којима посебно место имају:

- Програм демографске обнове АП Војводине
- Стратегија социјалне заштите АП Војводине
- Покрајински акциони планови у области равноправности полова
- Годишњи програми Покрајинског секретаријата за социјалну политику, демографију и равноправност полова

У оквиру локалног нивоа, све мере дефинисане овим ЛАП-ом биће усклађене са важећим одлукама, програмима, секторским политикама и развојним плановима Општине Тител, а њихова примена ће се заснивати на координацији активности образовних, здравствених, социјалних и других релевантних установа.

2. МЕТОДОЛОГИЈА

Методологија израде Локалног акционог плана за популациону политику Општине Тител 2026–2028. заснована је на принципима стратешког планирања, међусекторске сарадње, транспарентности и потпуне заснованости на доступним подацима. Циљ овог процеса био је да се кроз јасно дефинисане фазе изгради документ који ће бити усклађен са законским и стратешким оквиром, реалним потребама становништва и институционалним капацитетима општине. Израда ЛАП-а реализована је кроз више међусобно повезаних фаза, које су обезбедиле систематичност, свеобухватност и поузданост свих закључака и мера.

Фаза 1: Припрема процеса

У првој, припремној фази дефинисани су структурални и методолошки оквири који су неопходни за све наредне кораке. Ова фаза обухватила је прецизно утврђивање циљева документа, методолошког приступа, начина прикупљања података и улога свих актера укључених у процес. Успостављени су механизми сарадње са релевантним институцијама — образовним установама, здравственим установама, центрима за социјални рад, локалним службама и организацијама цивилног друштва.

Паралелно са тим, спроведено је прикупљање свих доступних локалних, покрајинских и националних докумената који су релевантни за област демографије и подршке породици. Овим је обезбеђена основа за методолошки доследан и садржајно поткован рад, као и усклађеност ЛАП-а са вишим планским документима.

Фаза 2: Прикупљање и анализа података

У овој фази спроведена је систематична обрада доступних статистичких, административних и аналитичких извора. Кроз општински упитник прикупљени су подаци од релевантних установа — о демографији, образовању, здравству, социјалној заштити, инфраструктури и мерама подршке породицама. Поред упитника, коришћена је и релевантна документација која је обухватала локалне стратешке документе, развојне планове, годишње извештаје установа и друге доступне материјале.

Сви подаци су анализирани уз поштовање принципа тачности, проверљивости и избегавања било каквих претпоставки. Сваки податак који није био достављен или документован јасно је означен као недоступан, без накнадних тумачења или попуњавања празнина.

Фаза 3: Идентификација приоритета и дефинисање стратешког оквира

На основу извршене анализе података, идентификовани су кључни изазови са којима се општина суочава у области популационе политике — од демографских кретања и старосне структуре, преко социјално-економских услова, до доступности инфраструктуре и услуга. Ова фаза је посебно важна јер представља прелаз између прикупљања података и стратешког планирања.

У оквиру ове фазе формулисани су визија ЛАП-а, као и општи и специфични циљеви, уз усклађивање са националним стратегијама, покрајинским политикама и законским

оквирима. Приоритети су дефинисани тако да одражавају реалне потребе становништва и институционалне могућности општине да их адресира.

Фаза 4: Разрада мера и активности

На основу дефинисаних специфичних циљева креиран је сет мера и активности које су усмерене на унапређење демографских услова у општини. За сваку меру утврђени су:

- носиоци,
- партнери,
- потребни ресурси,
- рокови реализације,
- очекивани резултати,
- јасно дефинисани индикатори.

У овој фази посебно се водило рачуна о реалним капацитетима локалних институција, финансијским могућностима и потреби да мере буду изводљиве, а не декларативне.

Фаза 5: Дефинисање индикатора и система праћења

Како би се обезбедила транспарентност и могућност евалуације спровођења ЛАП-а, утврђен је систем индикатора који омогућава јасно праћење напретка. За сваки индикатор дефинисани су:

- начин прикупљања података,
- извор,
- учесталост извештавања,
- одговорна институција.

Систем праћења (мониторинга) постављен је тако да омогућава редовно вредновање спроведених активности и прилагођавање мера, уколико се појаве нове околности или изазови.

Фаза 6: Израда и усаглашавање радне верзије

На основу свих анализираних података, дефинисаних приоритета и предложених мера, припремљена је радна верзија ЛАП-а. Она је прослеђена на разматрање представницима локалне самоуправе, институцијама, стручним службама и другим релевантним актерима. Током консултативног процеса разматране су примедбе, допуне и предлози, како би документ био усклађен са потребама и могућностима свих укључених страна.

Овај процес допринео је транспарентности, инклузивности и већем степену усаглашености између институција које ће учествовати у реализацији ЛАП-а

Фаза 7: Усвајање документа

По финализацији радне верзије, документ је упућен надлежним органима општине на разматрање и усвајање. Усвајањем ЛАП-а ствара се формални основ за његову имплементацију, финансијско планирање и интеграцију предложених мера у локалне програме, буџетска документа и годишње планове рада институција.

3. ГЕОГРАФСКИ И ПРОСТОРНИ ОКВИР ОПШТИНЕ ТИТЕЛ

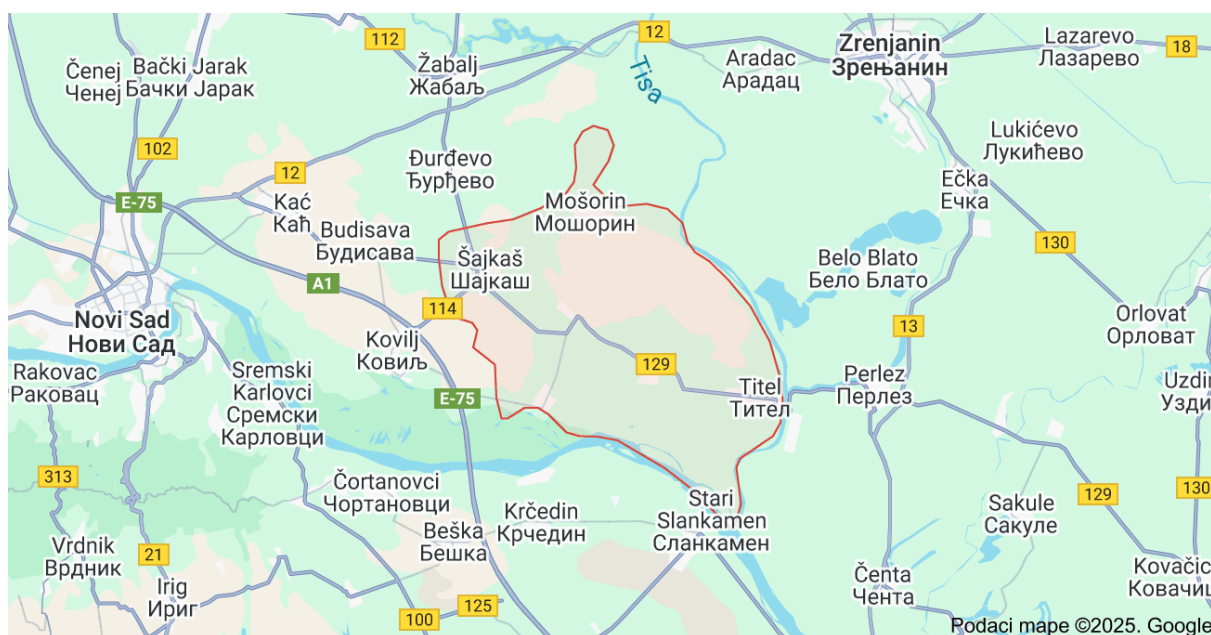
Општина Тител налази се у јужном делу Бачке, у оквиру **Јужнобачког управног округа**, у АП Војводини. Обухвата шест насељених места: **Тител, Лок, Вилово, Гардиновци, Шајкаш и Мошорин**. Према подацима из Плана развоја, општина се простире на **територији од 262 km²**, што је чини просторно већом од просека општина у окружењу.

Географски положај Титела одређен је његовом позицијом у непосредној близини **Тителског брега**, као и близином значајних водних токова. На територији општине налази се **Специјални резерват природе „Тителски брег“**, што региону даје препознатљив еколошки, пејзажни и туристички значај. Према подацима из Плана развоја, простор општине представља **специфичну комбинацију ниских равничарских делова и узвишења**, што утиче на пољопривредну производњу, инфраструктуру и просторни развој.

Општина се налази на приближно једнакој удаљености од два велика урбана центра — **Новог Сада и Зрењанина**, што јој даје важан положај у регионалним кретањима становништва, радне снаге и економских токова. Саобраћајна повезаност остварује се преко регионалних путева који омогућавају комуникацију са већим центрима и околним општинама.

Према подацима из доступних извора, на територији општине се налазе и вредни водни ресурси, као и пољопривредно земљиште које утиче на структуру привредних активности и насеља. Просторни развој дефинисан је комбинацијом природних услова, инфраструктурних капацитета и историјски развијеног руралног типа насељености.

Општина Тител представља просторну и функционалну целину у којој рурална насеља имају доминантну улогу у демографским и економским токовима. Њен географски положај, близина већих урбаних центара и природни ресурси значајно утичу на кретање становништва, доступност услуга и потенцијале за будући развој.

4. СОЦИО-ДЕМОГРАФСКИ ПРОФИЛ ОПШТИНЕ ТИТЕЛ

Социо-демографски профил представља једно од кључних поглавља у изради Локалног акционог плана за популациону политику општине Тител, јер омогућава свеобухватно разумевање демографских, социјалних и економских услова у којима живе грађани општине. Ова аналитичка целина служи као основ за формулисање реалистичних, усмерених и одрживих мера које одговарају стварним потребама становништва. У складу са принципима стратешког планирања, профил се заснива искључиво на доступним и проверљивим подацима из општинског упитника и релевантних докумената; сваки податак који није званично достављен или утемељен, намерно се изоставља како би се осигурала тачност и кредибилитет ЛАП-а.

Социо-демографска структура општине Тител одликује се специфичном динамиком која комбинује елементе стабилности и изазова. Са једне стране, општина поседује релативно уравнотежен природни прираштај у петогодишњем периоду, што је реткост у ширем региону који се суочава са дуготрајним негативним демографским тенденцијама. Са друге стране, подаци о просечној старости становништва, као и економским и социјалним условима, указују на структурне факторе који могу утицати на даље демографске токове ако се не адресирају правовремено и систематски. Ови показатељи указују да, иако тренутни демографски трендови нису драматично негативни, општина Тител мора континуирано да прати и анализира факторе који утичу на рађање, старење становништва, стабилност породице и услове за живот младих људи.

Посебан значај у анализи имају и социјално-економски услови, који често представљају ограничење, али и полазну основу за креирање мера које ће унапредити квалитет живота породица. Подаци о броју незапослених, просечним зарадама и броју домаћинстава која користе социјалну помоћ омогућавају увид у степен економске сигурности становништва и потенцијалне области интервенције. Економска стабилност домаћинстава, ниво запослености и приступ услугама и инфраструктури директно утичу на одлуке о планирању породице и квалитет свакодневног живота, те представљају домене од изузетне важности за успостављање свеобухватне популационе политике.

У анализи се такође обрађују и инфраструктурни капацитети од значаја за породични живот — попут доступности предшколског васпитања, основног и средњег образовања, здравствених услуга за децу и родитеље, као и мере подршке које локална самоуправа већ спроводи. Ови сегменти чине основу пронаталитетних политика јер директно утичу на доступност услуга, оптерећење родитеља, квалитет образовања и могућност да се професионалне и родитељске обавезе ускладе.

Социо-демографски профил није само попис података, већ аналитички приказ који омогућава да се разумеју међусобно повезани фактори — демографски, економски, социјални, инфраструктурни — који заједно обликују квалитет живота у општини и одређују реалне могућности за унапређење демографских токова. Управо зато је овај део документа од изузетног значаја за целокупан ЛАП: он дефинише полазну основу, ослањајући се искључиво на чињенице, и омогућава да се све мере које следе формулишу на одговарајући, циљано усмерен и остварив начин.

4.1 Демографска кретања

Демографска динамика у општини Тител одражава стабилне, али умерено осетљиве тенденције које су карактеристичне за већину руралних и полуурбаних средина у Војводини. Према подацима из општинског упитника, на територији општине живи 13.984 становника, што представља значајну популациону основу, али и обавезу да се пажљиво прати структурални развој становништва, посебно у контексту старења и природног прираштаја.

4.1.1 Кретање броја становника

Кретање броја становника у општини Тител у последњој деценији показује јасан тренд континуираног демографског опадања. Подаци из пописа становништва 2011. године, процена Републичког завода за статистику за 2019. и 2020. годину, као и попис 2022. године, указују на постепено, али стабилно смањење укупне популације.

Општина је 2011. године имала 15.738 становника, док је према званичним резултатима пописа из 2022. тај број износио 13.984 становника. То представља пад од приближно 11% у периоду од једне деценије. Овај тренд је последица дугорочне комбинације фактора: негативног природног прираштаја, континуираног одлива младих становника ка већим урбаним срединама, као и миграција у иностранство.

Подаци из Плана развоја општине показују да је већ у периоду 2011–2020. постојао јасан пад броја становника, што је препознато као један од кључних развојних изазова. Смањење популације директно утиче на одрживост локалних образовних и здравствених установа, структуру тржишта рада, као и на капацитет за економски и социјални развој заједнице.

Иако општина Тител улаже напоре у унапређење услова живота и стварање подстицајног окружења за младе, очување демографског потенцијала остаје један од најзначајнијих изазова у наредном периоду.

Табела 1:

Година	Укупан број становника
2011 (попис)	15.738
2019 (процена)	14.997
2020 (процена)	14.944
2022 (попис)	13.984

4.1.1 Природни прираштај

Подаци о природном кретању становништва показују умерено негативан природни прираштај, што је један од главних покретача депопулације у општини Тител. Укупан број живорођених у последњих пет година (853) тек незнатно премашује број умрлих (821), што говори о ограниченој репродуктивној бази и високим стопама морталитета у старијим старосним групама.

Према подацима за 2020. годину, стопа живорођених износила је 10%, док је стопа умрлих износила 14%, што резултира природним прираштајем од –6%. Иако не постоје велика годишња одступања, дугорочни тренд указује на стабилно опадање броја младих и истовремени раст удела старијих становника.

Ови показатељи захтевају системске мере подршке младим паровима, трудницама, родитељима и породицама са децом, као и активности које подстичу рађање и задржавање младог становништва у локалној заједници.

Табела 2:

Индикатор	Вредност
Живорођени (5 година)	853
Умрли (5 година)	821

4.1.2 Старосна структура

Старосна структура становништва општине Тител указује на изразит процес демографског старења. Према Плану развоја општине, укупно становништво 2019. и 2020. године карактерише ниско учешће младих и високо учешће старе популације.

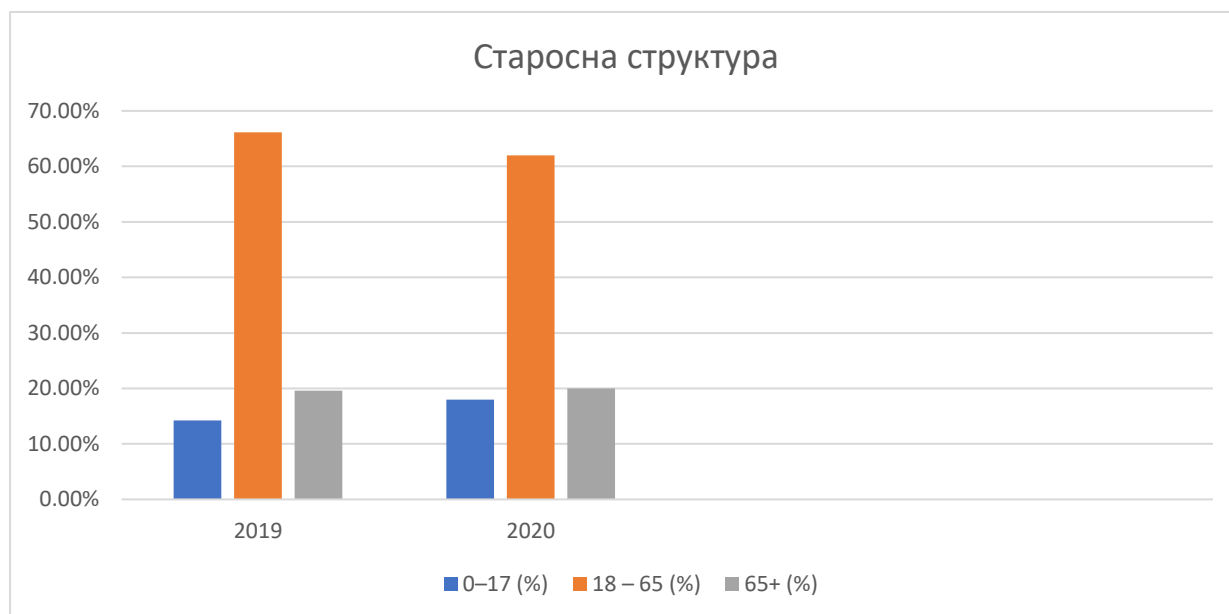
У 2019. години деца узраста 0–14 година чинила су само 14,22% становништва, док је удео лица узраста 65 и више година износио 19%. У 2020. години проценат младих 0–17 година благо расте на 18%, али удео најстарије групе достиже 20%. Радно способно становништво, иако и даље најзаступљеније, бележи пад у односу на раније периоде.

Просечна старост становништва износи око 43 године, што је знатно изнад републичког просека. Ове вредности потврђују да општина Тител припада групи локалних самоуправа са изразито неповољним демографским трендовима, уз стабилан раст удела старе популације.

Овакав тип старосне структуре има директан утицај на систем образовања, здравства, социјалне услуге и будуће економске потенцијале општине. Напори локалне самоуправе усмерени су на јачање услуга за најмлађе, као и на развијање политика које подстичу задржавање и привлачење млађих породица.

Табела 3:

Година	0–17 (%)	18 – 65 (%)	65+ (%)
2019	14,22%	66,16%	19,62%
2020	18%	62%	20%

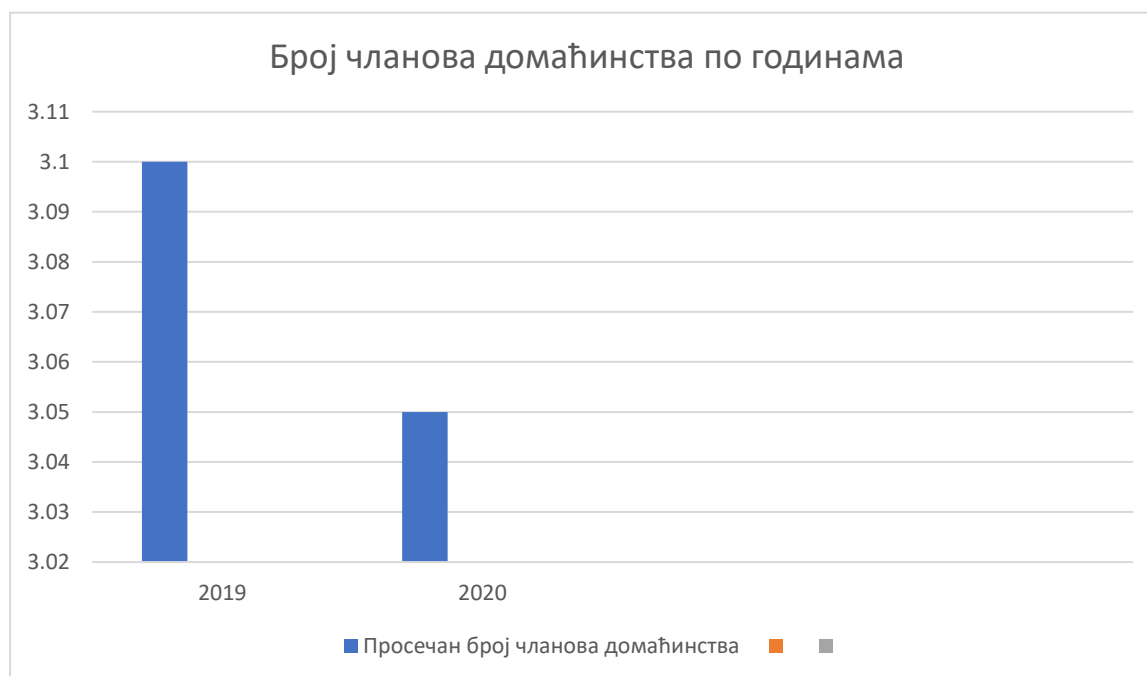
4.1.3 Породична структура и домаћинства

Породична структура у општини Тител одражава постепене демографске промене које се манифестују кроз смањење просечног броја чланова домаћинства. Према подацима наведеним у Плану развоја, просечна величина домаћинства у 2019. години износила је 3,1 члана, док је 2020. године благо опала на 3,05. Овај тренд је усклађен са ширим националним обрасцима, који указују на доминацију мањих породичних целина и постепено смањивање вишегенерацијских домаћинства.

Иако у достављеној документацији нема података о броју једночланих, двочланих, трочланих и већих домаћинства, доступне вредности потврђују да локална заједница прати опште демографске токове који прате процес старења становништва и смањену репродуктивност. Смањење просечне величине домаћинства, у комбинацији са негативним природним прираштајем и миграцијама младих, утиче на укупну динамику развоја општине и захтева даље праћење овог показатеља ради благовременог планирања мера подршке породицама.

Табела: 4

Година	Просечан број чланова домаћинства
2019	3,1
2020	3,05

4.1.4 Бракови и разводи

Према подацима из упитника, у општини се годишње склапа 78 бракова, док се 28 бракова завршава разводом. Овај однос је релативно стабилан и типичан за локалне заједнице сличне величине. Однос броја бракова и развода пружа увид у стабилност породичних структура и може бити индиректан показатељ друштвених услова који утичу на младе парове — од економске сигурности до доступности подршке за родитељство.

Иако ови подаци сами по себи не показују разлоге за развод или старосну структуру брачних парова, јасно је да подршка младим породицама има стратешки значај за општину, посебно у контексту подстицања рађања и задржавања младих.

4.1.5 Општи демографски закључак

Комбинација података о броју становника, уравнотеженом прираштају и вишој просечној старости указује да је општина Тител на прелазу између стабилних и ризичних демографских трендова. Позитивно је што наталитет још увек није у драстичном паду, али старосна структура и однос бракова и развода упућују на потребу да се посебна пажња посвети младим породицама, условима становања, економској сигурности и услугама у заједници.

Табела 5:

Показатељ	Вредност
Укупно становника	13.984
Живорођени у последњих 5 година	853
Умрли у последњих 5 година	821
Просечна старост	43,6 година
Бракови годишње	78
Разводи годишње	28

4.2 Социјално-економски показатељи

Социјално-економски профил општине Тител представља кључну основу за разумевање демографских токова, животних услова и приоритета у области популационе политике. Подаци из општинског упитника указују на више структурних елемената који обликују свакодневицу становника — од запослености и квалитета животног стандарда, до зависности појединих домаћинстава од система социјалне подршке. Иако бројни специфични индикатори нису достављени (нпр. структура породица, тип домаћинстава), расположиви подаци пружају поуздану основу за иницијалну анализу.

4.2.1 Тржиште рада

Према подацима из упитника, у општини Тител евидентирано је **512 незапослених лица**, што је значајан број у односу на укупну популацију од 13.984 становника. Овај податак указује на структурне изазове у области локалног тржишта рада, укључујући ограничену понуду радних места, слабију диверзификацију привредних активности и одлив радно способног становништва ка већим урбаним центрима.

Сама чињеница да општина има стабилне миграционе везе са Новим Садам и Зрењанином указује да део радно активног становништва вероватно мигрира дневно, али у недостатку званичних података овај аспект није могуће квантификовати. Оно што је извесно јесте да висок ниво незапослености утиче на економску сигурност домаћинства, могућност стамбеног осамостаљивања младих парова, као и на њихову одлуку о планирању породице.

Тржиште рада представља један од најдиректнијих фактора који утичу на демографске токове: дуготрајна незапосленост повећава ризик од сиромаштва, расту трошкови социјалне подршке, а млади људи чешће одлучују да напусте општину у потрази за сигурнијим условима живота.

4.2.2 Ниво прихода и животни стандард

Просечна нето зарада у општини Тител износи **88.773 динара**, што представља релевантан показатељ економских услова у којима живи већина радно активног становништва. Иако овај податак сам по себи не открива распон зарада, разлике по секторима или стопу ризика од сиромаштва, он пружа оријентацију о економској позицији локалног становништва у односу на републичке и покрајинске просеке.

Ниво зарада директно утиче на могућност покривања животних трошкова, финансирање школских потреба, обезбеђивање услова за становање, као и на дугорочне одлуке о проширењу породице. У рурално-полуурбаним срединама, као што је Тител, зараде често варирају у зависности од доминантних делатности — пољопривреде, услуга и мањег броја привредних субјеката.

Без детаљнијих података о структури зарада немогуће је донети дубље закључке, али је јасно да се ниво просечне зараде мора посматрати у светлу социјалних потреба и броја породица које користе социјалну помоћ.

4.2.3 Коришћење социјалне подршке

Према подацима из упитника, укупно **528 породица** у општини користи неки облик социјалне помоћи. Ово је веома значајна информација, јер указује на дубљи структурни проблем који превазилази индивидуалне тешкоће и упућује на системску потребу за интервенцијама у области економске стабилности и подршке.

Висок број корисника социјалне подршке може бити последица више фактора: ограничене локалне привреде, недовољне понуде стабилних радних места, сезонског карактера запослења, као и недостатка услуга које олакшавају усаглашавање радних и породичних обавеза (нпр. продужени боравак, целодневна настава, саветовалишта).

Посебно је важно уочити да изостанак података о типологији породица (нпр. самохраних родитеља, породица са више деце) онемогућава процену дубине социјалне рањивости. Ипак, сам обим — 528 породица — показује да је значајан део становништва у ризику од економске нестабилности.

Ово има директне последице на демографске токове: сиромашнија домаћинства касније улазе у брачне или родитељске улоге, ређе планирају проширење породице, а млади људи чешће одлазе у веће градске центре или иностранство.

4.3 Инфраструктура за породице

Инфраструктура за породице представља основу квалитета живота у локалној заједници и један је од најдиректнијих фактора који утиче на одлуке младих људи и родитеља о останку, заснивању или проширивању породице. Доступност вртића, школа, здравствених услуга, игралишта и саветодавних услуга у значајној мери одређује могућност родитеља да ускладе пословне и породичне обавезе, подржава развој деце и смањује притиске на домаћинства.

Подаци из општинске анкете показују да Тител располаже значајним, али не у потпуности довољним капацитетима, што отвара простор за циљано унапређење одређених сегмената.

4.3.1 Предшколско васпитање и образовање

На територији општине Тител функционише **једна предшколска установа са осам објеката**, што показује да је мрежа вртића просторно разграната и прилагођена потребама различито расположених насеља. Ово је нарочито важно у руралним срединама, где удаљеност услуга и ограничене саобраћајне везе често представљају препреку за приступ вртићу.

Подаци да је у установу уписано **409 деце**, док је **60 деце неуписано**, указују да су капацитети предшколске установе у значајној мери оптерећени. Листа неуписане деце има вишециљну тежину: она сведочи о високој тражњи за вртићким услугама, али и о ограниченим просторним или кадровским капацитетима. За општину која има стабилне наталитетне показатеље, овакав дисбаланс може утицати на родитељску запосленост, јер родитељи без обезбеђеног смештаја за дете често морају да мењају радни статус или режим рада. Такође, чињеница да једна установа покрива читаву територију општине подразумева потребу за даљим улагањем у инфраструктуру, кадрове и специјализоване програме (нпр. развојни програми, логопедске услуге), како би услуге биле равномерно доступне у свим насељима.

Показатељ	Вредност
Предшколска установа	1
Укупно објеката	8
Број уписане деце	409
Број неуписане деце	60

4.3.2 Основно и средње образовање

Општина Тител има **две основне школе са укупно седам објеката**, што указује на добро развијену просторну дистрибуцију основног образовања. Ово је значајно јер доступност школе у месту становања представља један од фактора који директно утиче на квалитет живота породица, нарочито у срединама са већом територијом и просторно расутиим насељима.

Постојање **једне средње школе** у општини додатно подиже квалитет локалне инфраструктуре јер омогућава младима да наставе образовање без свакодневног путовања у веће центре. Ово има позитиван утицај на економску стабилност породица (мање трошкова за превоз), али и на квалитет живота младих, који имају више времена за учење, слободне активности и интеграцију у заједницу.

Ипак, подаци из анкете показују да у школама **не постоји продужени боравак нити целодневна настава**. Ово је значајан изазов за запослене родитеље, који су често приморани да сами организују бригу о деци након редовне наставе. Продужени боравак представља ограничен, али веома важан сервис који директно утиче на усклађивање рада и родитељства, посебно у породицама са нижим примањима или у домаћинствима у којима оба родитеља раде пуно радно време.

Недоступност продуженог боравка може бити фактор који утиче на запосленост жена, продуктивност родитеља, али и на равноправно учешће у тржишту рада.

Табела 7:

Показатељ	Вредност
Основне школе	2
Укупно објеката (ОШ)	7
Средње школе	1
Продужени боравак	Не постоји
Целодневна настава	Не постоји

4.3.3 Јавна инфраструктура за децу и младе

Према подацима из анкете, **дечја игралишта постоје у сваком насељу општине Тител**.

Ова чињеница има вишеструк значај:

- игралишта доприносе физичком здрављу,
- развијају социјализацију деце,
- представљају безбедне просторе за игру,
- смањују потребу родитеља да путују у већа места ради доступности садржаја.

Иако у анкети нема података о квалитету, стању опреме или безбедносним стандардима, већ само о постојању игралишта, важно је нагласити да обухват свих насеља у општини представља ретку и вредну инфраструктурну предност.

Табела 8:

Показатељ	Вредност
Дечја игралишта	У сваком насељу
Друге јавне површине за децу	Нема података

4.3.4 Здравствене услуге за децу и родитеље

Подаци из анкете показују да су у оквиру локалног здравственог система доступне услуге **гинеколога** и **педијатра**, што представља минимални, али неопходни стандард за пружање примарне здравствене заштите за жене, труднице, бебе и малу децу.

Доступност ових услуга у локалној средини смањује трошкове, време путовања и притисак на породице, нарочито у случајевима чешћих контролних прегледа или ургентних ситуација. Ово је посебно важно у руралним насељима, где је територијална удаљеност од већих медицинских центара важан фактор за квалитет живота.

Међутим, у општини **не постоји саветовалиште за труднице и родитеље**, што представља значајан изазов, али и потенцијал. Саветовалишта подржавају родитеље у припреми за родитељство, у развоју раних родитељских компетенција, дојењу, развоју привржености, емоционалном здрављу, као и у добијању информација о правима и услугама. Недостатак овакве услуге значи да су породице остављене на индивидуално сналажење или на систем који није јединствено осмишљен као подршка.

Табела 9:

Услуга	Доступност
Гинеколог	Да
Педијатар	Да
Саветовалиште за труднице и родитеље	Не постоји

5. АНАЛИЗА УПИТНИКА ЗА ИНСТИТУЦИЈЕ

У оквиру израде Локалног акционог плана за популациону политику Општине Тител 2026–2028. спроведен је консултативни процес који је обухватио прикупљање података од релевантних локалних установа у областима образовања, здравства и васпитања. Ове установе, које свакодневно раде са децом, младима, родитељима и породицама, представљају најважнији извор информација о стварном стању, потребама и изазовима у локалној заједници.

Консултације су реализоване путем стандардизованог упитника који је достављен свим установама у систему. Упитник је обухватио више тематских целина: процену

демографске ситуације, уочене узроке ниског наталитета, постојеће активности, приоритете, изазове у функционисању и предлоге мера које установе сматрају значајним за унапређење услова за породице у општини.

Установе су упитник попуниле у складу са расположивим подацима и својом надлежношћу, што је омогућило да се добије директан, проверљив и практично употребљив увид у стање на терену. Одговори пружају важан квалитативни и квантитативни материјал за анализу, јер потичу од актера који непосредно прате демографске промене, препознају потребе корисника и уочавају ограничења у функционисању установа и локалних служби.

Важно је нагласити да су сви подаци коришћени у овој анализи преузети искључиво из достављених упитника и пратеће документације. Тамо где подаци нису достављени или нису били доступни, то је јасно наведено, без било каквих претпоставки или додатних тумачења. На овај начин, цео процес је остао у потпуности транспарентан, методолошки коректан и заснован на веродостојним изворима.

Консултативни процес показао је висок степен сагласности установа у процени да су демографски трендови неповољни, као и у идентификацији главних фактора који томе доприносе. Истовремено, добијени одговори указују на специфичне потребе сваке области – од образовања, преко здравства, до васпитања и подршке родитељству, што омогућава да се мере и интервенције у оквиру ЛАП-а формулишу на основу реалних локалних потреба, а не општих или генерализованих претпоставки.

Подаци прикупљени кроз упитнике представљају полазну основу за дубљу тематску анализу, која следи у наредним поглављима, где ће кључни налази бити приказани по областима и повезани са стратешким циљевима и мерама ЛАП-а.

Добијена мишљења, запажања и предлози институција омогућили су да се демографски изазови сагледају из перспективе практичара који непосредно раде са становништвом. Њихови одговори указују на то да демографска питања нису последица једног узрока, већ скупа међусобно повезаних фактора који се одражавају у свакодневном функционисању установа. Управо зато, њихова искуства и препоруке представљају вредан допринос у креирању реалног, изводљивог и ефективног Локалног акционог плана. Уношењем ових увида у процес планирања омогућено је да ЛАП буде не само формално усклађен са стратешким документима, већ и садржајно утемељен у стварним потребама заједнице.

5.1. Општи налази установа о демографској ситуацији

На основу достављених упитника, може се закључити да све консултоване установе у општини деле заједничку процену да је **демографска ситуација неповољна**, са израженим падом броја становника, ограниченим приливом младих породица и континуираним одливом младог становништва. Ова оцена није издвојен став појединачне установе, већ уједначено запажање свих актера који непосредно раде са децом, младима и породицама. Установе указују да се промене у демографској структури јасно осликавају у њиховом свакодневном раду — у смањењу броја ученика

и корисника услуга, у све учесталијим захтевима породица за подршку, као и у ограниченим локалним капацитетима да одговоре на новонастале изазове.

Као најчешћи узрок неповољних демографских трендова, установе истичу **одлазак младих људи** из општине, било у веће градске центре у Србији или у иностранство. Овај процес препознаје се као кључни фактор који дугорочно утиче на смањење наталитета, пражњење руралних насеља и смањење обухвата деце у системима образовања и здравства. Према наводима установа, миграције су директно повезане са економским разлозима — ограниченим бројем радних места, нестабилношћу запослења, ниским зарадама и недовољно развијеним привредним активностима у локалној средини.

Поред миграција, значајан део установа наглашава и **економску несигурност породица**, која утиче на одлуке младих о заснивању потомства. Присутна је и потреба за унапређењем услуга и програма намењених родитељима и малој деци, што установе виде као важан део стварања подстицајнијег окружења за живот породица. Уочава се и недостатак услуга подршке родитељству, као и недовољна развијеност образовних, здравствених и социјалних сервиса који су неопходни за квалитетан живот у мањим местима.

У целини, упитници указују на висок ниво сагласности да су демографски изазови за општину комплексни и да се односе на више повезаних области: економију, инфраструктуру, доступност услуга, подршку младим породицама и квалитет живота у руралним деловима општине. Установе су посебно нагласиле да је неопходно укључити ове увиде у процес планирања, како би ЛАП био заснован на стварним потребама становника и реалним околностима у којима се локалне службе налазе.

Табела 10:

Одговор	Процент институција
Врло лоша	0
Лоша	100%
Задовољавајућа	0
Добра	0
Врло добра	0

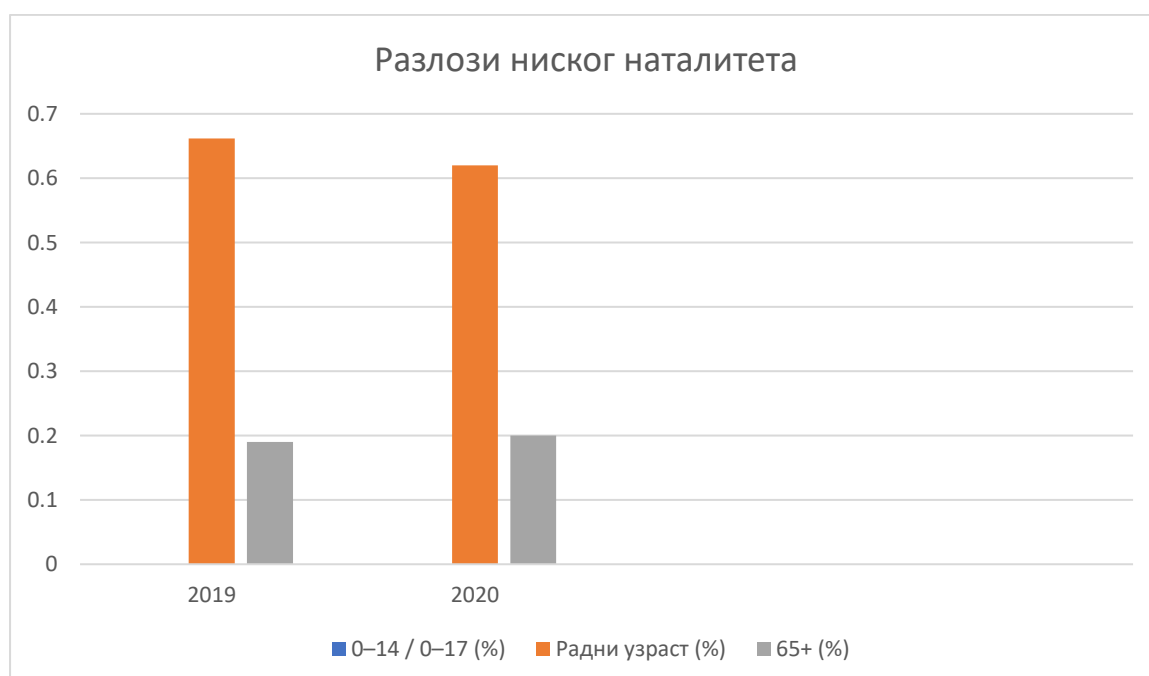
5.2. Главни разлози ниског наталитета

Анализа упитника показује да установе које раде са децом, младима и породицама имају јасно формирану слику о најзначајнијим факторима који утичу на ниску стопу наталитета у општини Тител. Иако свака институција делује у оквиру сопствених надлежности и сусреће се са различитим типовима корисника, уочава се висок степен подударности у процени узрока који утичу на одлуке младих људи о заснивању брака, родитељству и останку у локалној заједници.

Добијени подаци указују на то да разлози ниског наталитета нису изоловани, већ међусобно повезани и условљени ширим социо-економским оквиром. Управо зато, анализа ових узрока представља важан корак у планирању мера које ће бити реалне, делотворне и усмерене на области у којима локална самоуправа може да оствари највећи утицај.

Табела 11:

Разлог	Процент (%)
Економска несигурност	80
Недостатак стамбеног простора	60
Одлазак младих људи из општине	90
Недовољна подршка породицама са децом	30
Недостатак вртића и образовне инфраструктуре	40

5.3 Анализа резултата

Приказани подаци показују да је **одлазак младих људи из општине најчесталије навођен узрок ниског наталитета**, што указује на дубински проблем задржавања становништва. Миграције младих стварају дугорочни демографски дисбаланс: мањи број младих парова, смањен потенцијал за формирање нових домаћинстава и постепено смањење броја деце у систему образовања и здравства. Овај фактор је у различитим формама препознат и у другим деловима Социо-демографског профила, што потврђује његов значај.

Економска несигурност је други најчешћи разлог и односи се на нестабилност запослења, ограничену понуду радних места и ниске приходе. Према ставовима установа, многи млади одлажу родитељство управо због финансијске неизвесности, што је посебно изражено у мањим општинама са ограниченом привредном активношћу.

Недостатак стамбеног простора, као трећи најзаступљенији разлог, указује на проблеме младих породица у обезбеђивању услова за самосталан живот. Иако ово није доминантан фактор као миграције или економија, он представља значајан елемент квалитета живота и један од предуслова за планирање потомства.

Разлози као што су **недовољна подршка породицама са децом и недостатак вртића и образовне инфраструктуре** имају умерене процене, али су и даље важни јер указују на то да део породица перципира недостатке у локалним услугама. Ови подаци су у складу са налазима из дела који се односи на инфраструктуру — постоје капацитети, али су присутна ограничења, посебно у погледу обухвата и приступачности услуга.

У целини, резултати показују да је ниска стопа наталитета последица **комбинације економских фактора, миграционих кретања и ограничених ресурса за подршку родитељству**, што представља реалистичну основу за формулисање мера у ЛАП-у. Мере које ће бити предложене у наредним поглављима ослањаће се управо на ове увиде, са циљем да се унапреди стабилност младих породица, побољша квалитет локалних услуга и подстакне остатак младог становништва у општини.

5.4. Постојеће активности локалних установа које доприносе популационој политици

Анализа достављених упитника показује да локалне установе у општини Тител већ реализују низ активности које, директно или индиректно, доприносе унапређењу услова за живот породица, здравственој и образовној подршци младима и деци, као и општем квалитету локалне заједнице. Иако обим и домет појединих услуга варирају у зависности од надлежности и капацитета, заједнички именоватељ је висок степен посвећености корисницима и уочљива свест о значају подршке демографском развоју.

Установе из система образовања пружају континуирану подршку деци и родитељима кроз редовне педагошке и психолошке услуге, индивидуалне и групне разговоре, сарадњу са родитељима, као и кроз активности усмерене на безбедно и подстицајно окружење за децу. Значајан број установа истиче активности које доприносе раном препознавању потешкоћа код ученика, превентивном деловању и унапређењу школског климата. У области предшколског васпитања, присутни су програми који подстичу рани развој, социјализацију, инклузију и ангажовање родитеља, што је важно за успешан почетак образовног пута деце.

Здравствене установе доприносе популационој политици кроз редовне превентивне прегледе, патронажне посете, саветовалишни рад и педијатријску заштиту. Пружање подршке трудницама, родитељима и деци у најранијим фазама живота представља један од кључних сегмената локалног система, који има директан утицај на здравље и квалитет живота породица.

Установе средњег образовања истичу активности усмерене ка младима у транзицији ка одраслом добу, укључујући каријерно саветовање, превентивне програме и сарадњу са родитељима. Посебно је важно да су ове установе препознале потребу за подршком младима у планирању даљег школовања, запослења и самосталног живота — теме које су уско повезане са дугорочним демографским трендовима.

Упркос ограниченим ресурсима, све установе истичу висок ниво сарадње са локалном самоуправом, центром за социјални рад, здравственим установама, полицијом, удружењима и другим партнерима. Ова међусекторска сарадња представља значајан потенцијал за даље унапређење система подршке породицама и остаје важан ослонац у планирању мера у оквиру ЛАП-а.

У целини посматрано, постојеће активности указују да општина располаже стабилном мрежом услуга, која може да послужи као полазна основа за развој нових мера у области популационе политике и за јачање постојећих програма подршке младима и породицама. Налази овог сегмента показују да систем у значајној мери већ функционише, али и да постоји простор за структурно унапређење, пре свега кроз бољу координацију, повећање доступности услуга и додатно јачање кадровских и материјалних капацитета.

5.5. Препознати изазови у раду локалних установа

Анализа достављених упитника и релевантних локалних докумената показује да установе у систему образовања, здравства и социјалне подршке у општини Тител делују у сложеном окружењу које карактеришу истовремено демографски, економски и инфраструктурни изазови. Иако свакодневно реализују различите активности у корист деце, младих и породица, њихови одговори указују да се у раду сусрећу са бројним ограничењима која утичу на обим и квалитет услуга које могу да пруже.

Иако анализе показују да се установе сусрећу са бројним ограничењима, **важно је истаћи да локална самоуправа континуирано настоји да унапреди услове за њихов рад** и да креира окружење у којем деца, млади и породице имају приступ квалитетним услугама. Упркос постојећим изазовима, општина систематски улаже напоре да побољша инфраструктуру, подршку корисницима и међусекторску сарадњу.

Посебно је значајно да установе уочавају да се демографски трендови – пре свега одлазак младих људи, економска несигурност породица и неуједначен квалитет инфраструктуре у урбаним и сеоским насељима – директно одражавају на њихов рад, број корисника и типове потреба са којима се сусрећу. Истовремено, локални стратешки документи потврђују да капацитети појединих система (нпр. предшколског васпитања) нису уједначени између насеља: смештајни капацитети су задовољавајући у седишту општине, док су у појединим насељеним местима објекти недовољно опремљени и не раде у потпуно условним просторијама.

У таквом контексту, установе су кроз упитнике јасно артикулисале неколико група изазова: капацитетске и инфраструктурне, социо-економске и породичне, изазове у међусекторској сарадњи и планском одговору система, као и изазове који су повезани са општим положајем деце и младих у локалној заједници.

5.5.1. Капацитети и инфраструктура установа

Једна група изазова односи се на капацитете и услове у којима установе раде. Из података се види да у општини постоји развијена мрежа установа – једна предшколска установа са више објеката, две основне школе са издвојеним одељењима и једна средња школа, као и дом здравља са гинеколошким и педијатријским услугама.

Ипак, квалитет услова није уједначен: у стратешким документима се наводи да су смештајни капацитети предшколске установе задовољавајући у седишту општине, док су у појединим насељима објекти лошије опремљени и раде у неусловним просторијама.

То значи да деца и породице не располажу истим квалитетом услуга у свим деловима општине, што се одражава на доступност предшколског васпитања, квалитет програма и могућност да се деци обезбеде подстицајни услови за рани развој. Слично томе, у упитницима се као приоритет наводи побољшање локалне инфраструктуре у ширем смислу – изградња тротоара и путева, унапређење културних садржаја за младе, развој спорта, уређење приобаља и плаже, као и боља повезаност села и града у погледу превоза.

Ове препоруке показују да установе свој рад не посматрају изоловано, већ у контексту целокупног окружења у којем породице доносе одлуке о останку, кретању и подизању деце.

Поред физичке инфраструктуре, установе указују и на изазове у развоју специфичних услуга.

Истовремено, у појединим упитницима као приоритет се препознаје обезбеђивање специфичних здравствених услуга, попут финансирања неинвазивних пренаталних тестова, што указује да установе осећају потребу да се постојећа здравствена подршка даље развија и прилагођава потребама савремених породица.

5.5.2. Социо-економски изазови и положај породица

Другу, веома изражену групу чине изазови који проистичу из социо-економског положаја породица. Упитници конзистентно указују на економску несигурност као важан фактор који утиче на одлуке о заснивању и проширењу породице. Установе препознају да значајан број родитеља живи у условима ограничених прихода, нестабилног запослења и повећаних трошкова живота, што се одражава и на децу – посебно када је реч о могућности да похађају одређене програме, да имају приступ додатној подршци или да се равноправно укључе у школске и ваннаставне активности.

Поједине установе у својим одговорима конкретно истичу потребу за већом подршком незапосленим родитељима и подстицајима за samozapošljavanje кроз неповратне субвенције на почетку рада, као и за економске мере које би олакшале положај породица, попут обезбеђивања бесплатних уџбеника за ученике најмлађих разреда.

Ове препоруке указују да установе свакодневно уочавају последице економских тешкоћа у породицама кроз потребу за додатном подршком деци, било у савладавању градива, било у учешћу у школском и друштвеном животу.

Изазови су посебно видљиви у раду са осетљивим групама. Упитници истичу да установе већ пружају подршку ученицима из осетљивих група у савладавању градива, помоћ у транзитним периодима и организовање хуманитарних акција ради побољшања социо-економских услова породица, у сарадњи са центрима за социјални рад и хуманитарним организацијама.

Ово показује да су установе свесне да демографска питања нису одвојена од питања социјалне правде и подршке најугроженијима, али такође указује и на додатно оптерећење које ове активности доносе тимовима који већ раде у оквиру ограничених ресурса.

5.5.3. Сарадња између установа и потреба за бољом координацијом

Трећа група изазова односи се на сарадњу и координацију између установа. Упитници показују да сарадња већ постоји и да се она остварује кроз заједничке акције, трибине и умрежавање установа система на нивоу општине. У појединим одговорима се истиче да је мрежа сарадње добра и да је потребно наставити са постојећом праксом, док се у другим наглашава да је, поред већ постојеће умрежености, потребна квалитетнија и систематичнија сарадња свих институција.

Ово указује да се сарадња углавном заснива на појединачним иницијативама и добрим односима у пракси, али да постоји простор за њено даље институционализовање, како би се обезбедило да све установе доследно учествују у реализацији мера популационе политике. Као пример добре праксе из других средина, наводи се организација сајмова запошљавања, који могу да помогну младима да лакше пронађу посао у својој средини и на тај начин допринети њиховом останку.

Истовремено, поједине установе наглашавају да је време за попуњавање упитника било кратко и да би за квалитетније планирање било корисно систематско анкетирање младих, како би се боље разумело шта је то што би их задржало у локалној средини.

Овај став је нарочито важан јер указује да установе препознају значај учешћа грађана, посебно младих, у процесу планирања, али и на ограничења постојећег процеса консултација, који је у овој фази пре свега обухватио институције.

5.5.4. Положај деце и младих и изазови у свакодневном раду

Четврта група изазова односи се на положај деце и младих и на свакодневни рад стручних служби у предшколским, школским и здравственим установама. Упитници показују да установе већ реализују активности усмерене на подршку деци из осетљивих група, помоћ у транзиционим периодима (нпр. прелазак из једног нивоа образовања у други), као и хуманитарне и едукативне акције које имају за циљ побољшање услова у којима деца одрастају. Ипак, из препорука установа може се закључити да постоји јасно препозната потреба за систематском подршком родитељима – како кроз програме оснаживања (нарочито незапослених родитеља и родитеља деце са здравственим тешкоћама), тако и кроз развој услуга саветовалишног типа које у општини тренутно не постоје.

Осим тога, установе указују и на потребу да се подршка младима посматра шире од самог система образовања: као део локалне политике која обухвата културне, спортске, инфраструктурне и економске аспекте живота у општини. Препоруке које се односе на уређење јавних простора, развој културних садржаја за младе, унапређење спортских активности и побољшање превозних веза између насеља показују да установе уочавају да квалитет живота младих не зависи само од рада школа и вртића, већ и од ширег окружења у коме проводе своје слободно време и граде планове за будућност.

5.5.5. Закључна запажања

Сумирано, препознати изазови у раду локалних установа у општини Тител могу се описати као последица споја ограничених инфраструктурних и кадровских ресурса, социо-економских притисака на породице, делимично недовољно развијених услуга подршке родитељству и потребе за даљим јачањем координације између установа. **Иако се многи изазови не могу отклонити у кратком року, локална самоуправа уз подршку покрајинског и републичког нивоа улаже максималне напоре да обезбеди стабилније услове за рад установа и бољи животни стандард породица.**

6. ПРЕПОРУКЕ И ПРЕДЛОЗИ ИНСТИТУЦИЈА

У оквиру консултативног процеса који је спроведен са локалним установама образовања, здравства и предшколског васпитања, идентификован је низ препорука које у потпуности одражавају стварне потребе система. Иако установе имају различите мисије и надлежности, њихови предлози се у већини случајева подударају и међусобно допуњују. Посебно је значајно што су истакнуте препоруке не само за област популационе политике у ужем смислу, већ и за шире друштвене и инфраструктурне услове који пресудно утичу на демографске токове у општини Тител. У наставку је дат детаљан преглед свих препорука, груписан према тематским целинама.

6.1. Финансијска подршка породицама

Финансијска подршка је доследно наведена као један од кључних елемената који могу утицати на одлуку младих људи да започну или прошире своју породицу. Установе указују да економска неизвесност, нестабилност запослења и ограничени приходи представљају значајну препреку родитељству. Због тога истичу потребу за јачањем мера које ће растеретити породични буџет, посебно у најранијим фазама родитељства. Предложено је повећање једнократних новчаних подстицаја при рођењу детета, увођење подршке младим родитељима у првим годинама живота детета, те увођење или проширење локалних стипендија и награда за ученике и студенте. Ове мере су препознате као важне не само за побољшање животног стандарда, већ и за јачање осећаја сигурности младих породица.

Посебно је наглашена потреба за мерама које подржавају незапослене родитеље – било кроз директне субвенције, било кроз подстицаје за покретање сопственог бизниса. Оваква подршка се види као начин да се обе родитељске улоге учине одрживијим, а економски положај породица стабилнијим, што дугорочно може имати позитиван демографски ефекат.

6.2. Побољшање инфраструктуре и услова у установама

Установе конзистентно истичу да су просторни и материјални услови од великог значаја за квалитет образовног и васпитно-здравственог процеса. Потреба за улагањем у инфраструктуру није изолована на једну установу – напротив, све оне у својим препорукама помињу недостатке који утичу на безбедност, доступност и квалитет услуга за децу, младе и родитеље.

У образовном сектору, као приоритет се истичу адаптација постојећих објеката, повећање капацитета у вртићима, уређење школских дворишта, набавка савремене наставне опреме и опремање кабинета. Посебно забрињава податак да у појединим насељима недостаје одговарајућа инфраструктура за предшколско васпитање, што представља озбиљну препреку за рани развој деце.

Предшколска установа додатно наглашава проблем неуређених тротоара, пешачких зона и прилазних путева, што директно утиче на безбедност деце и родитеља. Ови проблеми се не тичу само услова рада установа, већ представљају шири инфраструктурни изазов који захтева координацију са локалном самоуправом.

6.3. Јачање здравствене подршке

Здравствена заштита, посебно за труднице, бебе и децу раног узраста, издвојена је као један од најважнијих сегмената који би требало унапредити у оквиру ЛАП-а. Установе указују да тренутни капацитети нису довољни да одговоре на све потребе локалног становништва. Међу конкретним препорукама истичу се субвенционисање или финансирање НИПТ тестова, јачање превентивних прегледа, боља доступност саветовалишта за труднице и младе родитеље, као и јачање служби које пружају подршку у области репродуктивног здравља.

Педијатријска заштита је идентификована као посебно осетљива тачка. Према упитницима, потребно је повећати број педијатара или осигурати већу доступност постојећег кадра. Установе указују да редовна и квалитетна педијатријска нега представља један од кључних услова за поверење младих породица у локални систем, као и за њихово одлучивање да остану у заједници.

6.4. Подршка осетљивим групама

Установе су препознале да постоји значајан број породица које живе у ризичним условима, било због материјалних потешкоћа, здравствених проблема деце или сложених породичних односа. Због тога сматрају да би ЛАП требало да обухвати мере које се системски односе на ове групе. Наведене су препоруке за јачање подршке самохраним родитељима, породицама са троје и више деце, породицама болесне деце, као и онима који живе у сиромаштву.

Посебно је истакнута потреба за програмима подршке ромској популацији, укључујући рано укључивање деце у предшколско васпитање, подршку у школском успеху и активну сарадњу са породицама. Ови програми би допринели и интеграцији и оснаживању породица које су најчешће изложене вишеструкој дискриминацији и економском ризику.

6.5. Стручна подршка и кадровско јачање

Све установе истичу потребу за јачањем стручних служби у образовном и здравственом систему. Недостатак психолога, педагога, дефектолога и других стручних сарадника представља ограничење у квалитету услуга, али и у могућности да се системски реагује на изазове као што су развојне тешкоће, проблеми у понашању и потреба за раном интервенцијом. Установе сматрају да би запошљавање и задржавање стручних кадрова требало да буде један од приоритета ЛАП-а.

Поред тога, предложене су мере за јачање компетенција родитеља кроз едукације, радионице и школе родитељства. Ове активности су препознате као важне за стварање подстицајног породичног окружења и побољшање родитељских вештина, што дугорочно може позитивно утицати на демографске токове.

6.6. Међусекторска сарадња

Установе посебно подвлаче важност боље координације између различитих служби и институција. Наведени су примери недовољно јасне комуникације, различитих процедура и недовољно брзог реаговања у случајевима када је потребна

мултидисциплинарна подршка. Због тога препоручују формализовање сарадње кроз редовне састанке, размену података и заједничке протоколе поступања.

Такође су предложене активности које би подразумевале заједничко деловање школа, вртића, дома здравља, социјалних служби и локалне самоуправе у виду превентивних програма, јавних кампања, саветовалишта и радних група. Овакве иницијативе би допринеле већој ефикасности система и избегавању „празних простора“ у којима подршка изостане.

Табела 12:

ТЕМАТСКА ОБЛАСТ	КЉУЧНЕ ПРЕПОРУКЕ УСТАНОВА
1. Финансијска подршка породицама	Повећање новчаних подстицаја при рођењу детета; увођење додатне подршке младим родитељима; подршка незапосленим родитељима; проширење стипендија и награда за ученике и студенте; подршка покретању бизниса младих родитеља.
2. Унапређење инфраструктуре и капацитета установа	Адаптација школских и вртићких објеката; проширење капацитета вртића; санација тротоара и прилазних зона; опремање учионица савременом технологијом; уређење дворишта; побољшање приступачности за децу и родитеље.
3. Јачање здравствене заштите	Повећање доступности педијатара; субвенционисање НИПТ тестова; јачање саветовалишта за труднице; чешћи превентивни прегледи; програми подршке репродуктивном здрављу.
4. Подршка осетљивим групама	Програми за самохране родитеље; подршка породицама са троје+ деце; подршка породицама деце са сметњама у развоју; рано укључивање ромске деце у вртић; активности за смањење образовног јаза; сарадња са ромским породицама.
5. Кадар и стручна подршка	Повећање броја психолога, педагога, дефектолога; јачање стручних служби; програми едукације родитеља; школе родитељства; боља подршка деци са развојним сметњама.
6. Међусекторска сарадња	Редовни међуинституционални састанци; заједнички протоколи и процедуре; сарадња школа, вртића, дома здравља и социјалних служби; јавне кампање; заједнички превентивни програми; боља размена података.

6.7 Закључак

Препоруке установа представљају целовиту слику најважнијих области у којима је потребно унапредити подршку породицама, деци и младима у општини Тител. Установе су јасно истакле и системске изазове и конкретне мере које могу значајно допринети бољем демографском окружењу. Ове препоруке су вредан ресурс за дефинисање мера ЛАП-а и представљају важан мост између практичних потреба на терену и стратешког планирања локалне самоуправе.

7. SWOT АНАЛИЗА ОПШТИНЕ ТИТЕЛ

SWOT анализа представља синтетички приказ кључних налаза добијених кроз анализу демографских кретања, социјално-економских индикатора, инфраструктурних капацитета и резултата консултативног процеса са локалним установама. Ова анализа служи као основ за формулисање приоритета, стратешких циљева и мера ЈАП-а, јер на систематичан начин уочава снаге и слабости локалног система подршке становништву, као и спољне факторе који могу утицати на демографске токове у наредном периоду.

Снаге (S)	Слабости (W)
Географски повољан положај и близина већих центара	Низак ниво наталитета и природни прираштај
Релативно стабилан број живорођених последњих година	Одлазак младих и смањење броја младих у локалној популацији
Развијена мрежа образовних установа	Недовољни капацитети вртића / ограничен број места
Постојање доступних здравствених услуга на локалу	Недостатак педијатара / кадровских капацитета
Институције имају високу мотивацију за сарадњу	Ограничени технички, просторни и људски ресурси у установама
Природни и рурални потенцијали за живот породица	Недовољно развијене услуге за младе и родитеље
Могућности (O)	Претње (T)
Јачање мера локалне подршке породицама са децом	Континуирани пад фертилитета на нивоу државе
Програми покрајине за подршку демографији	Продубљивање миграција ка Новом Саду и иностранству
Улагања у образовну и здравствену инфраструктуру	Старење становништва и раст удела старијих
Развој програма за младе и запошљавање	Смањење радне снаге и дугорочни економски ефекти
Међусекторска сарадња у реализацији мера	Смањена доступност стручних кадрова у јавним службама
Укључивање локалне заједнице у превентивне и подржавајуће активности	Економска нестабилност домаћинства и пораст трошкова живота

7.2. Текстурално образложење SWOT анализе

7.2.1 Снаге

Општина Тител поседује више структура које представљају повољну основу за развој и спровођење мера популационе политике. Географски положај, близина Новог Сада и добра саобраћајна повезаност чине Тител атрактивним за живот породица које желе миран рурални простор уз приступ урбаним садржајима. Образовне установе су добро распоређене по насељима, а све установе укључене у консултативни процес показују висок ниво заинтересованости и спремности на сарадњу. У претходним анализама уочен је стабилан број живорођених у последњих пет година, што представља солидну полазну основу за будуће мере подршке. Локални систем здравствене заштите обезбеђује базичне услуге, што представља значајан ресурс, посебно у руралним срединама. Поред тога, развијени природни потенцијали и квалитет животне средине могу бити значајан фактор у савременом избору места становања породицама са децом.

7.2.2 Слабости

Упркос одређеним позитивним странама, општина Тител се суочава са бројним ограничењима која директно утичу на демографску слику. Пре свега, иако има стабилан број живорођених, број младих у структури становништва се смањује, а одлазак младих у веће центре представља један од најозбиљнијих локалних изазова — што су установе и потврдиле. Упитници указују на недостатак педијатра, ограничене капацитете вртића и недовољне кадровске, просторне и техничке ресурсе у многим установама. Потребне породица су све комплексније, док је локални систем подршке у више сегмената ограничен, што ствара притисак на образовне и здравствене установе. Недовољно развијене услуге за младе, мањак програма подршке родитељству и недовољно кохерентна инфраструктура представљају значајан фактор ослабљене демографске динамике.

7.2.3 Могућности

Спољашњи фактори указују на више могућности за унапређење демографске слике општине. Покрајински и национални програми за подршку популационој политици, као и доступне мере у области инфраструктурних улагања, представљају важан оквир за унапређење капацитета општине. Постоји простор за креирање програма подршке младима, мера у области запошљавања и стамбене подршке, као и за развој саветодавних и превентивних услуга у здравственом и образовном систему. Институције су у упитницима навеле конкретне предлоге — од запошљавања додатних стручњака, до унапређења просторних и техничких капацитета — што указује на реалне могућности унапређења у сарадњи са локалном самоуправом. Међусекторска сарадња, која је у Тителу већ присутна, може бити значајно ојачана.

7.2.4 Претње

Општина Тител дели демографске ризике који су присутни на нивоу читаве Србије: пад фертилитета, континуиране миграције младих, старење становништва и смањење радне снаге. Спољашње миграције и одлазак младих у урбане центре представљају највећу потенцијалну претњу, која може директно утицати на одрживост локалних

установа и услуга. Додатни проблем представља ограничена доступност стручног кадра, нарочито здравственог и образовног, што је изричито наглашено у упитницима. Повећање трошкова живота и економска несигурност додатно оптерећују породице и утичу на одлуке о рађању. Уколико се ови процеси наставе истим интензитетом, постоји ризик од даљег слабљења демографске структуре и смањења квалитета услуга, што би имало дугорочне негативне последице на развој општине.

7.3. Закључак SWOT анализе

SWOT анализа општине Тител показује да локални демографски контекст карактерише сложена комбинација унутрашњих потенцијала и структурних ограничења. Са једне стране, општина располаже значајним ресурсима — од повољног географског положаја и развијене мреже образовних и здравствених установа, до стабилног броја живорођених у последњих неколико година и високог нивоа спремности институција да учествују у заједничком планирању. Ови елементи представљају реалну основу за креирање функционалних и одрживих мера популационе политике.

Истовремено, слабости идентификоване у анализи указују на потребу за системским унапређењем више сегмената локалне подршке становништву. Ограничени кадровски, технички и инфраструктурни капацитети — посебно у здравству и предшколском образовању — утичу на доступност и квалитет услуга које су од пресудне важности за породице са децом. Из упитника институција јасно је видљиво да поједини изазови трају већ дужи временски период, а да се нови јављају услед демографских промена, попут смањења броја младих и континуираних миграција. Ови процеси стварају додатни притисак на постојеће установе и утичу на одлуке породица у вези са заснивањем и проширивањем породице.

Спољашње околности носе и ризике и могућности. Иако су национални и покрајински програми подршке значајан ресурс за општину, позитивни ефекти тих мера у великој мери зависе од локалне спремности да их благовремено препозна, прилагоди и примени. С друге стране, преовлађујући државни трендови — пад фертилитета, старење становништва, економска неизвесност и све интензивније миграције младих — представљају озбиљне претње одрживом демографском развоју општине Тител. Изражена конкуренција већих урбаних средина у погледу квалитета услуга, запослења и животних услова додатно појачава осетљивост локалне популационе динамике.

Упркос томе, анализа показује да општина Тител има капацитет и могућност да, кроз јачање међусекторске сарадње, улагање у инфраструктуру и развој услуга за породице, младе и децу, постепено утиче на преокрет негативних демографских трендова. Институције су исказале висок ниво мотивисаности и спремности да активно учествују у реализацији мера, што представља драгоцену полазну основу. Локална самоуправа такође континуирано настоји да побољша услове живота, унапређује инфраструктуру и развија подршку породицама, али сама природа демографских процеса захтева дугорочну, планску и систематску интервенцију.

Стога SWOT анализа јасно показује да је неопходно креирати свеобухватан сет мера које ће истовремено користити снаге, ублажити слабости, искористити доступне могућности и умањити ефекте спољашњих претњи. Управо на основу ових налаза биће формулисан стратешки оквир ЛАП-а за период 2026–2028, који има за циљ да обезбеди стабилнији, одржив и подстицајан демографски развој општине Тител.

8. ВИЗИЈА, ЦИЉЕВИ И МЕРЕ ПОПУЛАЦИОНЕ ПОЛИТИКЕ ОПШТИНЕ ТИТЕЛ 2026–2028.

8.1. Визија ЛАП-а

Општина Тител је средина која обезбеђује стабилне, подстицајне и квалитетне услове за живот породица, развој деце и младих и останак становништва. Визија ЛАП-а заснива се на унапређењу инфраструктуре, доступности услуга, јачању подршке родитељству и стварању окружења у којем се млади опредељују да остану, живе и заснивају породице.

8.2. Општи циљ ЛАП-а

Унапређење демографских услова и подстицање стабилног демографског развоја општине Тител кроз јачање подршке породицама, побољшање услова за живот деце и младих и развој локалног система услуга у образовању, здравству и социјалној заштити.

8.3. Специфични циљеви и мере

У складу са SWOT анализом и изазовима идентификованим у упитницима, дефинисана су **три стратешка специфична циља**, сваки са групом конкретних мера.

Специфични циљ 1: Унапређење услова за живот породица са децом

SWOT анализа је показала да су капацитети и доступност услуга у области предшколског васпитања и здравствене заштите ограничени, као и да установе имају недовољне кадровске, просторне и техничке ресурсе. Истовремено, општина има потенцијал да унапреди подршку родитељству и ојача инфраструктуру за породице са децом.

Мере:

Мера 1.1. Унапређење капацитета предшколских и школских установа

- Подршка повећању капацитета вртића (просторни и технички услови)
- Планирање и фазно унапређење школских објеката према приоритетима изнетим у упитницима
- Обезбеђивање услова за рад стручних сарадника

Мера 1.2. Јачање здравствених услуга за децу и родитеље

- Подршка у унапређењу педијатријских услуга (у складу са реалним могућностима Дома здравља)
- Унапређење превентивних програма и саветовалишта
- Обезбеђивање едукативних активности за родитеље

Мера 1.3. Унапређење услова за родитељство и породични живот

- Подршка новим и постојећим локалним мерама које доприносе бољем положају породица
- Превентивне едукативне активности у сарадњи са школама и Домом здравља
- Промовисање доступних облика подршке на локалу

Специфични циљ 2: Јачање услова за останак младих и унапређење квалитета живота младих

Из више извора (упитници, инфраструктурна анализа, SWOT) произилази да је један од највећих изазова одлазак младих, недостатак локалних садржаја и слаб развој програма за подршку младима, што директно утиче на демографску слику.

Мере:

Мера 2.1. Унапређење услова за образовање и активности младих

- Подршка школама у унапређењу ваннаставних програма
- Јачање сарадње школа, локалне самоуправе и удружења у реализацији програма за младе

Мера 2.2. Развој локалних програма за младе

- Програми усмерени на подршку менталном здрављу младих
- Едукативне активности у области здравих стилова живота
- Подршка укључивању младих у локални друштвени живот

Мера 2.3. Подршка младим породицама

- Информисање о локалним мерама и подстицајима
- Унапређење приступа услугама за младе родитеље
- Развој саветодавних и психосоцијалних програма у сарадњи са школама и здравством

Специфични циљ 3: Развој међусекторске сарадње и унапређење локалног система подршке

Подаци из упитника показују да све установе истичу потребу за бољом сарадњом, редовнијом комуникацијом, бржим решавањем образовних и социјалних питања и јачањем кадровских капацитета. Ово је неопходна претпоставка за спровођење свих мера.

Мере:

Мера 3.1. Успостављање редовне међусекторске координације

- Формирање или јачање међусекторског тима
- Редовни састанци и размена података између школа, вртића, Дома здравља и локалне самоуправе
- Годишњи преглед стања

Мера 3.2. Унапређење техничких и кадровских капацитета установа

- Подршка у опремању у складу са потребама наведеним у упитницима
- Развој програма стручног усавршавања
- Фазно решавање кадровских дефицита у складу са надлежностима

Мера 3.3. Унапређење доступности података за демографско планирање

- Развој локалних база података у складу са законским оквиром
- Прикупљање, систематизација и извештавање релевантних података
- Подршка установама у вођењу административних евиденција

9. ДЕТАЉАН ОПИС МЕРА И АКТИВНОСТИ ПО СПЕЦИФИЧНИМ ЦИЉЕВИМА

Ово поглавље представља оперативну основу Локалног акционог плана за популациону политику Општине Тител за период 2026–2028. Мере су формулисане у складу са утврђеним специфичним циљевима и заснивају се на реалним потребама локалних установа, доступним ресурсима и стратешким ограничењима. За сваку меру дефинисан је широк оквир активности који се може даље конкретизовати у годишњим плановима реализације.

Специфични циљ 1: Унапређење услова за живот породица са децом

Први специфични циљ усмерен је на јачање услова који директно утичу на квалитет живота породица, доступност услуга и могућност да родитељи и деца добију адекватну подршку у кључним сегментима развоја. Из анализе је јасно да су капацитети образовних и здравствених установа оптерећени, да постоји потреба за просторним и кадровским унапређењем, као и за развојем програма подршке родитељству.

- Мера 1.1. Унапређење капацитета предшколских и школских установа

Овом мером општина се усмерава на постепено побољшање просторних, техничких и организационих капацитета установа које су кључне за подршку деци и родитељима. У пракси, то подразумева фазно унапређење постојећих објеката, усклађивање са нормативима, подршку установама у опремању, као и стварање бољих услова за рад стручних сарадника (педагошко-психолошке службе). Ове активности се спроводе у складу са реално расположивим средствима и приоритетима које су установе истакле у процесу консултација.

- Мера 1.2. Јачање здравствених услуга за децу и родитеље

На основу упитника здравствене установе издвојени су изазови везани за кадровске ресурсе, опрему и обим услуга, посебно у области педијатрије. Мера обухвата унапређење превентивних активности, развој саветовалишта за родитеље, бољу организацију превентивних прегледа и јачање сарадње са образовним установама кроз заједничке едукативне програме. Локална самоуправа има важну улогу у стварању услова да Дом здравља, у складу са својим надлежностима, унапреди доступност и квалитет услуга.

- Мера 1.3. Унапређење услова за родитељство и породични живот

Ова мера подразумева подршку активностима које олакшавају услове за живот породица са децом, кроз едукације, превентивне програме, промотивне активности, доступност информација о правима и услугама, као и подршку локалним мерама у области социјалне политике. Значајан део активности биће усмерен на информисање грађана о могућностима које општина већ пружа, што је у упитницима више установа истакло као потребу.

Специфични циљ 2: Јачање услова за останак младих и унапређење квалитета живота младих

Други циљ усмерен је на проблем који је истакнут у свим документима и консултацијама а то је одлазак младих и недовољна понуда локалних програма, садржаја и услуга. Мере су усмерене на подршку образовним активностима, подстицање укључивања младих у заједницу и развој програма који доприносе бољем квалитету живота.

- Мера 2.1. Унапређење услова за образовање и активности младих

Овом мером предвиђа се подршка школама у јачању ваннаставних и развојних програма, као и подстицање сарадње са локалним организацијама и установама. Активности могу обухватити развој секција, културних, спортских и едукативних програма, као и заједничке пројекте школа и локалне заједнице усмерене на развој компетенција младих.

- Мера 2.2. Развој локалних програма за младе

Због учених изазова као што су недовољна активност младих, потреба за саветодавном подршком и недостатак здравих животних навика, овом мером предвиђају се организоване активности у области менталног здравља, превенције ризичних понашања, волонтеризма и подстицања активног учешћа младих у заједници. Посебан значај има развој програма које млади сами препознају као корисне и релевантне.

- Мера 2.3. Подршка младим породицама

Ова мера усмерена је на унапређење услуга које су важне за младе родитеље — приступ здравственим и образовним услугама, саветодавни програми, доступност информација о правима и подршци. Активности могу обухватити и промотивне и едукативне садржаје, као и упућивање младих породица на расположиве локалне ресурсе.

Специфични циљ 3: Развој међусекторске сарадње и унапређење локалног система подршке

Трећи специфични циљ бави се структурним аспектима функционисања локалног система који су у упитницима и SWOT анализи јасно препознати као критични: недовољна координација, ограничени технички капацитети, административна оптерећеност и потреба за бољом организацијом података.

- Мера 3.1. Успостављање редовне међусекторске координације

Мере подразумевају континуирано функционисање тела или механизма који ће окупљати представнике образовања, здравства, социјалне заштите и локалне самоуправе. Овим се ствара систем за размену информација, идентификацију заједничких проблема и планирање активности које захтевају међусекторски приступ. Редовни састанци, тематски форуми и координација око сложених случајева важан су део активности.

- Мера 3.2. Унапређење техничких и кадровских капацитета установа

Многе установе су навеле потребу за техничким опремањем, бољим условима рада, већим бројем стручних сарадника и кадровским јачањем. Овом мером подржава се набавка опреме, унапређење простора, стручна усавршавања и свако друго побољшање које директно олакшава рад са децом, родитељима и младима. Активности се реализују у складу са расположивим средствима и у партнерству са релевантним институцијама.

- Мера 3.3. Унапређење доступности података за демографско планирање

Мера обухвата унапређење система евиденција, прикупљања и обраде података, као и успостављање механизма за редовно ажурирање демографских показатеља. Подаци су неопходни за реално планирање, а установе су у упитницима више пута нагласиле да постоје ограничења у административним капацитетима. Локална самоуправа може пружити подршку у организацији, техничком опремању и едукацијама.

Разрада мера у оквиру три специфична циља показује да је општина Тител приступила популационој политици на свеобухватан и систематичан начин, водећи рачуна о реалним потребама, капацитетима и ограничењима локалне заједнице. Мере су дефинисане тако да обухвате све сегменте који директно или посредно утичу на демографске токове — од услова за живот породица са децом, преко квалитета живота младих, до унапређења међусекторске сарадње која је неопходна за дугорочни и стабилан развој.

Први специфични циљ, усмерен на побољшање услова за живот породица, наглашава значај унапређења капацитета образовних и здравствених установа, као и развој програма подршке родитељству. Ове мере су осмишљене да постепено ојачају инфраструктуру и услуге које су темељ општине оријентисане на добробит деце и породице.

Други специфични циљ бави се једним од најкритичнијих питања — условима за останак младих и подстицајем њихове активне улоге у заједници. Мере су усмерене на обогаћивање образовних програма, развој локалних активности за младе и подршку младим родитељима. Овај приступ препознаје да демографски развој није могућ без стварања повољних услова за живот младе генерације, њихово укључивање, сигурност и перспективу.

Трећи специфични циљ усмерен је на стварање ефикасног и координисаног система подршке, јер су управо ограничења у комуникацији, техничким ресурсима и административним капацитетима уочена као значајан проблем током консултативног процеса. Мере у оквиру овог циља омогућавају трајно унапређење сарадње, бољу организацију података и јачање институционалних капацитета, што је предуслов успешне имплементације свих осталих мера.

У целини, предложене мере представљају јасно дефинисан, структурно усклађен и реалистичан оквир за побољшање демографске ситуације у општини Тител. Њихова примена треба да допринесе постепеном побољшању услова живота, већој подршци породицама и деци, већој укључености младих, као и стабилнијем функционисању локалних установа.

10. АКЦИОНИ ПЛАН ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЛАП-а 2026–2028

10.1. Увод у акциони план

Акциони план представља оперативни оквир за реализацију мера дефинисаних у ЛАП-у. Он садржи јасно формулисане активности, носиоце, партнере, рокове и индикаторе, чиме се обезбеђује транспарентност, ефикасност и могућност праћења напретка.

Активности су формулисане у складу са стварним могућностима локалне самоуправе и установа, као и са препорукама из консултативног процеса.

- **10.2. Табела Акционог плана (2026–2028)**

Специфични циљ 1: Унапређење услова за живот породица са децом

Мера	Активности	Носиоци	Партнери	Рок
1.1. Унапређење капацитета предшколских и школских установа	Фазно унапређење простора и опреме; приоритетне санације; подршка стручним сарадницима	ЛС; установе	школе; ПУ; надлежни секретаријати	2026–2028
1.2. Јачање здравствених услуга за децу и родитеље	Унапређење превентивних програма, развој саветовалишта, едукације	Дом здравља; ЛС	школе; ПУ; ЦСР	конт.
1.3. Унапређење услова за родитељство и породични живот	Промоција права и услуга; едукативне активности; подршка мерама социјалне политике	ЛС	ЦСР; школе; Дом здравља	конт.

Специфични циљ 2: Јачање услова за останак младих и унапређење квалитета живота младих

Мера	Активности	Носиоци	Партнери	Рок
2.1. Унапређење услова за образовање и активности младих	Развој секција, спортских и културних програма; подршка пројектима школа	школе	ЛС; ПУ; Дом здравља	конт.
2.2. Развој локалних програма за младе	Програми менталног здравља; превенција ризичних понашања; волонтерски програми	ЛС	школе; Дом здравља; удружења	2026–2028
2.3. Подршка младим породицама	Информисање о правима; подршка приступу услугама; саветодавни програми	ЛС	Дом здравља; ЦСР; школе	конт.

Специфични циљ 3: Развој међусекторске сарадње и унапређење локалног система подршке

Мера	Активности	Носиоци	Партнери	Рок
3.1. Успостављање редовне међусекторске координације	Формирање/јачање тима; редовни састанци; тематски форуми	ЛС	школе; ПУ; Дом здравља; ЦСР	2026–2028
3.2. Унапређење техничких и кадровских капацитета установа	Набавка опреме; унапређење простора; стручна усавршавања	ЛС; установе	надлежни секретаријати	конт.
3.3. Унапређење доступности података за демографско планирање	Уређење локалних база; редовно ажурирање; годишња анализа	ЛС	школе; Дом здравља; ЦСР	годишње

Акциони план ЛАП-а општине Тител за период 2026–2028 представља практични и спроводив оквир који обједињује све дефинисане мере и специфичне циљеве у јасно структуриран сет активности. Он омогућава да се стратешка одређења из претходних поглавља преточе у конкретне, мерљиве и реалистичне кораке који могу да се спроводе у оквиру расположивих ресурса локалне самоуправе и јавних установа.

Активности су формулисане тако да прате реалне потребе које су установе идентификовале у упитницима, од ограничења у просторним и кадровским капацитетима до потребе за бољом координацијом, саветодавним програмима и подршком породицама и младима. На овај начин, Акциони план не представља формални списак мера, већ производ конкретних налаза, консултација и анализа.

Јасно дефинисани носиоци, партнери и рокови омогућавају транспарентно праћење и контролу спровођења, док индикатори омогућавају мерење напретка и процену ефикасности појединачних активности. Оваква структура повећава вероватноћу успешне реализације, јер сваку активност смешта у оквир одговорности и мерљивих резултата.

Акциони план уједно афирмише дугорочни приступ демографском развоју: активности нису осмишљене као једнократне интервенције, већ као механизми који се могу надограђивати и усклађивати са новим потребама у наредним годинама. То омогућава да ЛАП буде жив документ — да се на основу праћења, годишњих извештаја и нових података активности ревидирају, проширују или прилагођавају.

Општина Тител и локалне установе већ улажу напоре да унапреде услове за живот деце, младих и породица. Овим Акционим планом ти напори добијају системски оквир који омогућава бољу међусекторску сарадњу, рационалнију организацију ресурса и видљивије резултате. Иако су демографски изазови значајни и захтевају континуиран рад, овај план пружа чврсту основу за постепено, али стабилно подизање квалитета живота и демографске одрживости општине.

11. ИНДИКАТОРИ ПРАЋЕЊА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ЛАП-а

11.1. Увод у систем праћења

Систем праћења је осмишљен тако да омогући транспарентан увид у реализацију мера и активности, као и процену њиховог ефекта. Индикатори су једноставни, мерљиви и прилагођени врсти доступних локалних података. Посебно је важно да индикатори не превазилазе административне могућности установа и локалне самоуправе.

• 11.2. Табела индикатора

Област	Индикатор	Врста индикатора	Учесталост праћења	Извор података
Породице и деца	Број унапређених просторија у ПУ и школама	Индикатор учинка	годишње	установе; ЛС
	Број реализованих здравствено-едукативних активности	Индикатор резултата	квартално	Дом здравља
Млади	Број родитеља укључених у саветодавне програме	Индикатор резултата	годишње	Дом здравља; школе
	Број програма за младе реализованих у школама	Индикатор учинка	годишње	школе
	Број учесника у програмима менталног здравља	Индикатор резултата	годишње	школе; Дом здравља
Међусекторска сарадња	Број активности за младе родитеље	Индикатор учинка	годишње	ЛС
	Број заседања међусекторске координације	Индикатор учинка	квартално	ЛС
	Број институција које редовно достављају податке	Индикатор учинка	годишње	ЛС
	Број службеника/стручњака обухваћених усавршавањем	Индикатор резултата	годишње	установе

Систем индикатора омогућава транспарентно и континуирано праћење спровођења ЛАП-а, уз јасан увид у ефекте сваке мере и активности.

Редовно ажурирање и анализа индикатора обезбедиће да општина благовремено уочава изазове и прилагођава мере у складу са потребама становништва.

12. ПРАЋЕЊЕ И ИЗВЕШТАВАЊЕ О СПРОВОЂЕЊУ ЛАП-а

Ефикасно праћење и извештавање представљају један од најважнијих механизма за обезбеђивање реализације Локалног акционог плана за популациону политику Општине Тител 2026–2028. Овај процес омогућава да се утврди у којој мери су мере, активности и индикатори остварени, у којим областима постоје застоји и шта је потребно кориговати у наредном периоду. Систем праћења заснива се на принципима транспарентности, одговорности и континуитета, а његова улога је да обезбеди да ЛАП остане функционалан документ који се прилагођава реалном стању на терену и потребама становништва.

12.1. Улоге и одговорности у процесу праћења

Координацију праћења спроводи локална самоуправа, која је задужена за прикупљање података, техничку анализу, израду извештаја и предлагање корективних мера. Установе образовања, здравства и социјалне заштите имају обавезу да редовно достављају податке који се односе на реализацију активности у њиховој надлежности. Овакав приступ омогућава да се добије потпуна слика о напретку ЛАП-а, јер се подаци прикупљају директно од носилаца активности. Међусекторска координација има посебну улогу у уједначавању података и решавању ситуација у којима је неопходан заједнички одговор више установа.

12.2. Учесталост праћења и извештавања

Учесталост праћења усклађена је са природом мера и активностима које се спроводе. Док се поједини индикатори могу пратити квартално (нпр. број реализованих едукативних програма или број координационих састанака), други се прате полугодишње или годишње, као што су извештаји о техничким унапређењима или подаци из демографске статистике. На крају сваке године припрема се **Годишњи извештај о спровођењу ЛАП-а**, који представља кључни документ за процену успешности, приказ резултата и дефинисање потребних измена или прилагођавања Акционог плана. Редовно извештавање омогућава да ЛАП не остане статични документ, већ да се унапређује у реалном времену.

12.3. Методологија праћења

Методологија праћења заснива се на јасно дефинисаним индикаторима који су формулисани тако да буду мерљиви, применљиви и у складу са административним могућностима локалних установа. Прати се реализација сваке мере и активности, уз посебан фокус на напредак у односу на почетне вредности. Методологија обухвата прикупљање квантитативних података (нпр. број реализованих активности, број корисника, број опремљених просторија) и квалитативних информација (нпр. оцене представника установа, опис уочених проблема). На овај начин се добија свеобухватна слика о напретку, а не само формално испуњење активности.

12.4. Коришћење резултата праћења

Резултати праћења користе се за више сврха:

- процену остварености постављених циљева и мера,
- идентификацију активности које су потребне, али још увек недовољно развијене,

- усклађивање буџетског планирања са реалним потребама,
- креирање препорука за наредне године реализације,
- као основ за припрему будућих стратешких докумената у области демографије, образовања, социјалне заштите и здравства.

Процес праћења омогућава боље разумевање демографских кретања на локалу и ствара услове за правовремене интервенције. Када је потребно, активности се могу кориговати или проширити како би се постигли планирани резултати, а институције мотивисале за активније учешће.

12.5. Транспарентност процеса

Транспарентност у процесу праћења представља важан елемент одговорног управљања јавним политикама. Зато се кључни налази из годишњег извештаја чине доступним јавности путем званичне интернет странице општине и других комуникационих канала. На тај начин се обезбеђује да грађани буду информисани о степену реализације ЛАП-а, као и да имају могућност да дају своје предлоге и коментаре. Ово доприноси јачању поверења грађана и стварању окружења у којем локална заједница активно учествује у креирању демографских мера.

13. ЗАКЉУЧАК

Локални акциони план за популациону политику Општине Тител 2026–2028 представља стратешки документ усмерен на дугорочно унапређење демографских услова, квалитета живота и одрживог развоја локалне заједнице. Полазећи од свеобухватне анализе социо-демографских показатеља, инфраструктурних ресурса, квалитета услуга и резултата консултативног процеса са релевантним установама, ЛАП поставља реалан, одржив и јасно дефинисан оквир мера које треба да одговоре на кључне изазове у области natalитета, одлива младих, старосне структуре, економске стабилности и доступности јавних услуга.

У документу су обрађени и међусобно повезани сегменти који омогућавају свеобухватно разумевање демографске ситуације: од кретања броја становника и породичне структуре, преко анализа потреба у области образовања, здравства и социјалне заштите, до увида у инфраструктурне капацитете и институционалне изазове. Посебан значај имају налази из упитника локалних установа, који указују на конкретне потребе на терену — од недостатка стручних кадрова и потребе за модернизацијом опреме, до неопходности боље међусекторске сарадње и континуираног професионалног усавршавања.

Стратешки оквир ЛАП-а дефинише визију развоја која тежи стварању подстицајног окружења за оснивање и јачање породица, кроз системске мере подршке рађању, унапређење услова за живот младих, ојачавање услуга за децу и родитеље, као и креирање стабилних услова за останак и запошљавање становништва. Општи и специфични циљеви надовезују се на препознате потребе заједнице, а предложене мере, разрађене кроз Акциони план, постављене су тако да буду спроводиве, финансијски оправдане и усмерене на конкретне резултате.

SWOT анализа је додатно осветлила кључне унутрашње капацитете и ограничења, као и спољне факторе који утичу на демографска кретања. Иако општина Тител има низ развојних потенцијала — од повољног географског положаја до стабилне инфраструктурне основе — истовремено се суочава са изазовима карактеристичним за бројне руралне средине: смањењем броја становника, недостатком младог и радно способног становништва, старењем популације, економским миграцијама и ограниченим кадровским ресурсима у установама. ЛАП управо зато даје посебну тежину мерама које јачају услуге за породице, образовање, предшколски систем, здравствену превенцију и социјалну подршку.

Механизам праћења и извештавања осигурава да ЛАП буде жив документ који се не задржава на формалном усвајању, већ постаје инструмент практичне примене и континуираног унапређења демографске политике. Редовно извештавање, транспарентност и укључивање свих релевантних установа омогућавају правовремено препознавање изазова и потребу за интервенцијама или корекцијама током спровођења.

Општина Тител, уз подршку својих установа, партнерских организација и Покрајинског секретаријата за демографију и социјалну политику, показује високу посвећеност побољшању демографских услова и квалитета живота својих грађана. Иако се суочава са бројним структурним изазовима, локална самоуправа настоји да кроз овај ЛАП успостави јасан, одговоран и дугорочан систем подршке породицама са више деце, младима, родитељима, као и најосетљивијим групама становништва.

Спровођењем планираних мера у наредне три године, очекује се да ЛАП допринесе постепеном јачању демографског потенцијала, подстицању младих да остану у општини, унапређењу услова за оснивање породица и повећању квалитета свакидашњег живота. Иако демографске процесе није могуће променити преко ноћи, овај ЛАП представља значајан корак ка стварању стабилније, виталније и одрживије Општине Тител, која настоји да својим становницима обезбеди боље услове и већу перспективу за будућност.